

Diena

CETURTDIENA, 19. AUGUSTS, 2021
NR. 157 (9653) CĒNA 1,99 EIRO

Latvieši turpina polāros pētījumus. Zinātnieki cer izprast Svalbāras ledāju dinamiku pagātnē un prognozēt nākotnes tendences
4. lpp.

Inflācija aug, zelta cena ne. «Drošā patvēruma» jautājums uzkrājumu veidošanā atkal ir kļuvis aktuāls **8. lpp.**

KDi

Austriešu māksliniece Sofija Tuna stāsta, kāpēc Rīgā pēta Zentas Dzividzinskas arhīvu

Migrantu tēma atgriežas

Pragmatiski domājošiem cilvēkiem nav iebildumu pret ieeļotājiem, kuri var sniegt ieguldījumu mītnes zemes ekonomikā, taču neviens nevēlas piedzīvot ar ieeļotājiem saistītu miera traucēšanu vai pat teroraktus.

2. lpp.

KDi

Austriešu māksliniece Sofija Tuna stāsta, kāpēc izstādē Rīgā ir pievērsusies Zentas Dzividzinskas arhīva izpētei 4. lpp.

SOFIJA UN ZENTA

ZENTAS ASISTENTE

«Bieži domāju par to, ka, pateicoties Zentas Dzividzinskas paaudzes sievietēm māksliniecēm, manas paaudzes sievietēm ir budžets un izstāžu iespējas,» uzsver austriešu māksliniece **Sofija Tuna**, kura izstādē Rīgā ir pievērsusies **Zentas Dzividzinskas arhīva izpētei**

Texts: **Lina Birzaka-Priekule** Foto: **Kristaps Kalns**

Laikmetīgās mākslas centrā *Kim?* notiek izstāde *Es neko neatceros, ienākot ZDZ izvirģīgajā arhīvā*, kurā austriešu māksliniece Sofija Tuna (1985) divus mēnešus šķetinā, interpretē, pēta un domā par mākslinieces Zentas Dzividzinskas (1944–2011) radošo praksi. Izstādes pamatā ir Zentas Dzividzinskas vēl neapgūtais arhīvs, kuru Sofija Tuna sadarībā ar izstādes kuratori Zani Onckuli, Zentas Dzividzinskas meitu, mākslas un fotogrāfijas vēsturnieci Alisi Tifentāli un Latvijas Nacionālās bibliotēkas pētnieci Līgu Goldbergu kārto vienā no *Kim?* izstāžu telpām. Arhīva apzināšanas process ir pieejams ikvienam skatītājam, liekot padomāt, cik vēl daudz darāma ir sieviešu mākslinieču stāstu pārskatīšanā. Sofija Tuna atklā, ka process līdzinās ieniršanai kādā cita atmiņās. Izstādes mērķis ir piervest uzmanību Zentas Dzividzinskas daiļradē, kā arī, domājot ilgtermiņā, nogādāt viņas arhīvu drošās pētniecības institūcijas rokās.

Sarunas sākumā Sofija stāsta, ka nesen izstādī apmeklējusi Zentas Dzividzinskas laikabiedrī, fotokluba *Rīga* mākslinieki. Un kāds atklājis, ka agrāk viņam neesot patikuši Zentas darbi, jo šķitis, ka «īstai» un «pareizai» fotogrāfijai ir jābūt pavisam citādai. Tomēr tagad viņam tie ļoti patik, jo tas ir kaut kas pavisam atšķirīgs laika kontekstā. Izrādās – Zentas Dzividzinskas māksla ir pārdzīvojuši savu laiku.

Kā šajā izstādē notiek jūsu saruna ar Zentu Dzividzinsku?

Mēs kopā ar kuratori Zani Onckuli sākam sarunu par izstādi vairāk nekā pirms gada. Es biju ļoti iespaidota no tā, ka Zane salika mūs kopā, jo viņa redzēja manā praksē kaut ko tādu, kas viņai atgādināja Zentas Dzividzinskas pieeju mākslai. Viņa atsūtīja man Zentas fotogrāfijas un mākslas zinātnieces Alises Tifentāles tekstu, un kaut kas manī norezonēja. Īpaši tas, ko es raksturotu ar «robežstāvokli» (no angļu valodas *in-betweenness*).

Man ir iespāids, ka Zenta vienmēr strādāja ar robežstāvokliem, piemēram, ļoti daudzas pantomīmas fotogrāfijas ir uzņemtas brīžos, kad mīmu nav uz skatu-

ves, tie nav reprezentatīvi attēli. Viņu interese arī eksperimenti, strādāt ar kļūdām, redzēt, kas notiek procesa laikā. Zentas fotogrāfijas ir interese par attēlu un to, kas vispār ir un var būt attēls, nevis dominējoša interese par tehniskajām iespējām. Protams, viņa pārzināja tehnisko pusi un viņai bija lielas tehniskās spējas, tomēr tas nebija galvenais aspekts viņas mākslā.

Vai tā ir pirmā reize, kad jūs strādājat ar citas paaudzes mākslinieka arhīvu tik ciešā sazobē?

Jā, tā ir pirmā reize. Pirms tam mani darbi ir bijuši izstādīti kopā ar māksliniecēm, kuras ir divas paaudzes pirms manis un kuru vairs nav šajā pasaulē. Tomēr šajā gadījumā tas bija kas pilnīgi cits. Zenta Dzividzinska strādāja kā māksliniece visus 60. un agrīnos 70. gadus, un tad viņa pārtrauca radīt līdz pat 90. gadiem. Izrādījās, ka viņas meitai Alisei Tifentālei ir saglabājies liels negatīvu arhīvs, kurus Zenta Dzividzinska nekad nebija attīstījusi. Es pavieciēju gan Zanei, gan Alisei, vai varu šīs izstādes kontekstā strādāt par viņas tehnisko asistenti un attīstīt šos negatīvus.

Tā ir liela atbildība, jūs strādājat ar fotogrāfes arhīvu un pārņemat viņas mākslinieciskās izvēles. Varbūt te būs kaut kas tāds, ko viņa nekad negribētu, ka attista kāds cits?

Tā ir. Projektā sākumā man likās, ka varbūt šis ir pilnīgi nepareizi. Es sev uzdevu jautājumu: kā es varu zināt, kuras no šīm arhīva bildēm viņa gribētu un kuras negribētu attīstīt? Man pavieciās, jo mēs esam komanda, kurā ir Latvijas Nacionālās bibliotēkas pētniece Līga Goldberga, kura šeit strādā divas dienas nedēļā. Mēs bieži konsultējamies ar Alisi Tifentāli un Zani Onckuli.

(Sarunas laikā ieejam mākslas centrā *Kim?*, kur ir iekārtota foto darbnīca un kurā katru dienu notiek Zentas Dzividzinskas arhīva apgūšanas un izpētes darbs – *aut.*)

Visas šīs kastes ir pilnas ar negatīviem un mākslinieces piezīmēm. Šobrīd attīstītu fotogrāfijas no 1967. gada. Kaut kādā mērā arī šī foto studija ir robežstāvoklis.

Kas ir tas interesantais, ko esat atklājuši šajā procesā?

Fotogrāfijas medijam ir ļoti dārgas izgatavošanas izmaksas. Tāpēc viens no darbiem, ko ikdienā daru, lai uzturētu savu

■ Māksliniece Sofija Tuna Laikmetīgās mākslas centrā *Kim?* iekārtotajā foto darbnīcā. Izstādes laikā ekspozīcijā parādīsies dažādi Zentas Dzividzinskas darbi, kurus Sofija Tuna būs atklājusi arhīva pētniecības procesā

PROCESS LĪDZINĀS IENIRŠANAI KĀDA CITA ATMIŅĀS

praksi, ir strādāt par citu mākslinieku asistenti. Vienīgais, ko parasti nedaru, – nedrūkāju fotogrāfijas viņu vietā, jo tā ir daļa no manas prakses. Zenta ir pirmā māksliniece, kuras vietā es to daru.

Tāču atšķirīgs ir arī projekta mērķis. Šajā gadījumā mērķis ir jūsu un Zentas Dzividzinskas sadarbība, mīļedarbība. Pati *Kim?* telpās iekārtotā foto darbnīca kļūst par procesuālu mākslas darbu, kas norāda uz vēl neapgūtu Zentas Dzividzinskas arhīvu.

Pirmo reizi es rādīju fotogrāfiju radīšanas procesu tiešā veidā savā 2020. gada *Vīnes* secijas izstādē. Diemžēl publika netika ielaista, jo bija mājseide, bet viss tika rādīts tiešsaistē. Mani interesē ideja, ka izstādē pati par sevi ir žanrs, ka tai nav jābūt tikai tādai, kurā ieliec darbus un pēc tam aizmirsi par to. Izstāde pati par sevi ir mākslas darbs. Esmu šeit divus mēnešus, strādāju ar Zentas arhīvu, runāju ar cilvēkiem, kuri pārzina viņas darbus. Šādā veidā pati izstāde mainās visu laiku, tā

ir nepārtraukta performance.

Izstādes kontekstā bieži domāju par to, ka, pateicoties tās paaudzes sievietēm māksliniecēm, manas paaudzes sievietēm ir budžets un izstāžu iespējas. Viņām ļoti bieži nebija ne laika, ne iespēju radīt mākslu. Tāpēc es Zentas Dzividzinskas kontekstā vēlos strādāt par viņas tehniku, lai arī es paspēju apzināt tikai mazu daļu, izpēti varētu turpināt vēl ilgi. (Izstādes laikā ekspozīcijā parādīsies dažādi Zentas Dzividzinskas darbi, kurus Solija būs atklājusi arhīva pētniecības procesā; izstāde būs aplūkojama līdz 12. septembrim – aut.)

Kā jūs raksturotu Zentas Dzividzinskas mākslu? Kas ir tās galvenās kvalitātes?

Man ļoti patīk sērija *Māja upes krastā*. Es tajā redzu tādu matriarhātu, trīs paaudžu sievietes vienā mājā. Es izlasīju kādā Alises Tifentāles tekstā, ka Zentas fotogrāfijas ir pašpietiekamas. Cilvēki reti pozē viņas fotogrāfijās. Man patīk, kā viņa attēlo cilvēku, īpaši sievieti, tas šķiet

cienpilni.

Fotogrāfijas, ko pašlaik attīstāt no viņas arhīva, parādās arī jūsu klātbūtnē, konkrēti – jūsu rokās.

Jā, es to daru vienmēr ar saviem darbiem. Tas ir process, kas tiešā veidā parādās arī uz attēla. Ja es domāju par autorību, varētu teikt, ka tās ir Zentas Dzividzinskas fotogrāfijas, kuras es interpretēju. Viņas mākslas darbs un mana interpretācija par to.

Kā jūs redzat savas prakses saistību ar Zentas Dzividzinskas mākslas praksi?

Tie ir manis jau minētie robežstāvokļi. Piemēram, šobrīd radu mākslas darbus izstādes laikā, kas nav tipiski, jo bieži radu mākslas darbus viesnīcu numuriņos pēc sava asistentes darba laika beigām. Vienmēr tiek izmantoti esošie ekonomiskie apstākļi. Apziņos, ka esmu luksusa stāvoklī, ka man vispar piedāvā izstādīties, bet laiks tam ir jāatrod tik un tā. Es pirmo reizi atbraucu uz Šeņjēni aprīlī, lai redzētu izstādes telpu un visu pārējo.

Jūsu abu darbos būtisks ir autobiogrāfiskais aspekts. Daudzās no fotogrāfijām par pamatu izmantojat pašas sevi. Lai arī es lasīju, ka jūs izvēlāties no apzīmējuma «pašportrets». Kā redzat saistību starp to, kā jūs izmantojat sevi fotogrāfijā un kā to dara Zenta Dzividzinska?

Manuprāt, tā atkal ir medija specifika. Ļoti daudzās no Zentas fotogrāfijām var redzēt, ka viņa izmanto sevi, lai eksperimentētu ar fotogrāfiju. Var pamanīt, ka viņa izmanto arī sevi, lai runātu par dzimumu lomām, pozējot visdažādākajos veidos. Tas mums ir kopīgs – mēs izvēlājam vēsturiski tipisko sievietes ķermeņa attēlojumu. Ja mēs salīdzinām, piemēram, ar fotokluba *Rīga* ļoti estētizēto sievietes ķermeņa attēlojumu, manuprāt, Zenta Dzividzinska nebija tajā iekļauta vispār, viņa neregulēja kādu ideju par sievieti. Viņas fotogrāfija ir citāda.

Manā praksē ir būtiski jautājumi par to, kurš kontrolē vai nekontrolē tavu ķerme-

ni, kādas tev ir tiesības uz savu paša ķermeni. Esmu dzimusi Polijā, tāpēc šie jautājumi man pašlaik ir īpaši sāpīgi. Tas ir nomācoši, kas notiek ar sieviešu tiesībām Polijā.

Kas ir atšķirīgais jūsu un Zentas Dzividzinskas radošajā praksē?

Mani tik ļoti neinteresē uzņemt attēlus. Zenta Dzividzinskai turpreti, manuprāt, tas interesēja. Viņai varētu patīkt, ka viss ir attēlots, jo viņa ir saglabājusi visu – pat tādus attēlus, kas ir bojāti vai acimredzami neizdevušies. Manuprāt, viņai patīka eksperimenti, paskatīties, kas no šiem eksperimentiem var izveidoties. Man visinteresantākais ir tas, kas notiek *dark room*, aiz kameras.

Izstādē ir vairākas jūsu fotogrāfijas ar mākslas centra *Kim*? telpām un krātuvju telpām, kurās glabājas Zentas Dzividzinskas darbi.

Savā vizītē līgā nofotografēju gan *Kim*? telpas, gan Pulka ielas muzeju krātuvi, kurā glabājas Zentas Dzividzinskas darbi.

MANI INTERESĒ IDEJA, KA IZSTĀDE PATI PAR SEVI IR ŽANRS

Es bieži veidoju konkrētai vietai piesaistītus mākslas darbus. No otras puses, tas parāda, kādā veidā arhīvi, šīs paaudzes mākslinieku darbi tiek glabāti. Alise Tifentāle rakstīja, ka Zenta Dzividzinska dzīves laikā nebija atzīta māksliniece, fotogrāfi viņai nebijuši uzskatīti par svarīgiem, tāpēc nonāca šajās kastēs. Es domāju arī par to – ja šīs būtu cita mākslinieka arhīvs, man nekad neviens neļautu ņemt šos negatīvus un strādāt ar tiem. Tie būtu ļoti uzraudzīti un kontrolēti. Šī ir īpaša situācija, kurā esmu.

Ja runājam par jūsu praksi, tajā ir arī atsauce uz fotogrāfijas stāvokli mediju hierarhijā. Zentas Dzividzinskas kontekstā šis ir vēl papildu aspekts – viņa ir ne tikai šī vietas māksliniece, bet arī fotogrāfe. Fotogrāfijas medijs vēl joprojām pie mums šķiet nenovērtēts, bieži vien netiek iekļauts lielās grupu izstādēs.

Fotogrāfijas medijs ir visvairāk izplatītais pasaulē, tas ir dominējošs. Pašlaik komunikācija ar attēliem sāk aizstāt vārdus. Taču kā mākslas medijs tas joprojām ir nenovērtēts. Tāpēc man fotogrāfija tik ļoti patīk, te ir preturms. Piemēram, attēstīti fotogrāfiju ir dārgi, bet pēc tam mākslas tirgū tās vērtība ir zema. Sākotnēji nodarbojos ar glezniecību, kuras radīšanas izmaksas bija zemākas, bet pēc tam mākslas tirgū gleznes pārdod par nesalīdzināmi augstākām cenām. ■

■ Mākslas un fotogrāfijas vēsturniece Alise Tifentāle (no kreisās) un izstādes kuratore Zane Onckule. Rīga, 2021. gada aprīlis. Foto - Alise Tifentāle

CITS LAIKMETS, POZAS, ŽESTI

ZANE ONCKULE

Izstādes kuratore un Laikmetīgās mākslas centra *Kim?* programmas direktore

Kāpēc izvēlēties veidot šo izstādi kā sarunu starp Zentu Dzividzinsku un Sofiju Tunu? Kādus slāņus šī saruna atsedz – domājot par kontekstu, kādā līdz šim bija skatīta vai tieši neskatīta Zentas Dzividzinskas māksla?

Es gatavojos projektam vairākus gadus. Domāju par visdažādākajiem veidiem, kā varētu runāt par Zentu Dzividzinsku. Uz zinot par Sofijas Tunas radošo praksi un sākot sarunu ar viņu, man likās, ka tā ir ļoti laba kombinācija, kļāt neesot, bet vienlaikus arī esot kļāt Zentas Dzividzinskas arhīvam. Izstādē var redzēt abu autoru darbus no dažādām kolekcijām, Zentas gadījumā – arī no divu muzeju kolekcijām (Latvijas Nacionālais mākslas muzejs un topošais Latvijas Laikmetīgās

SOFIJAI IR IESPĒJA PAŠAI NOTEIKT SAVU IZVĒLI, ZENTAI TĀ NEBIJA

mākslas muzejs – aut.).

Ja runājam par to, kāpēc izvēlējos strādāt ar Sofiju Tunu, – meklējot potenciālo mākslinieku, es vēlejos atrast sievieti māksliniecī, kas strādā melnbaltā analogā tehnikā un intuitīvi darbojas līdzīgā reģistrā kā Zenta Dzividzinska. Man bija arī ļoti svarīga abpusēja ieinteresētība. Sofija ir ļoti devīga un nesavtīgi savos padomos un interesē, kā šīs vērtu strādāt ar šo arhīvu. Saruna starp māksliniecēm notiek organiski. Sākotnēji tas bija «savienis gaisā», jo nebija zināms, kas arhīvā atrodas, varbūt tikai tas, kas jau ir zināms, bet procesā ir atklājies, ka šis arhīvs ir ļoti interesants un vērtīgs. Darbs ir tikai sācies. Piemēram, interesanti, ka mēs negatīvos redzam performatīvu pieeju darbam ar fotogrāfiju. Tur ir ļoti daudz brīvības.

Kas Zentas Dzividzinskas un Sofijas Tunas mākslā ir līdzīgais un kas – atšķirīgais?

Līdzīgais ir viņu dzimums un jautājumi, kas skar sievietes ķermeni, lomu pārskatīšanā. Sarunās ar Sofiju esmu sapratusi, ka caur visiem negatīviem, tehnikām, leņķiem, naraftīviem viņu abu darbos jūtams arī ironisks humors un pašmiešanās par situāciju, kurā esi. Viņām abām ir lielas darbaspējas. Atšķirīgais ir

cīts laikmets – pozas, žesti. Sofija atzīst, ka viņa vispār var strādāt, pateicoties tam, ka Zentas paaudzes sievietes fotogrāfes to darījušas pirms viņas. Sofijai ir iespēja pašai noteikt savu izvēli, Zentai tā nebija.

Kādā no intervijām minējāt, ka šī izstāde paver jaunus Laikmetīgās mākslas centra *Kim?* virzienus. Vai jūs varētu par to pastāstīt nedaudz vairāk?

Darbs ar dažādu veidu arhīviem dažādās kombinācijās – gan vietējiem, gan starptautiskiem, dzīviem un mirušiem – vijas cauri *Kim?* programmai. 2011. gadā mums bija izstāde *Haralds Zemans. Dokumentā 5 arhīva formātā*, Edgara Ozoliņa darbi no arhīva, kas bija Kaspara Vanaga kurētās izstādes *Svētātrīta* letvaros, tad Voldeimāra Matvejeja fotogrāfijas no LNB, Džeka Smita zīmējumu pārņemšana ar latviešu mākslinieces palīdzību. Tas arī mūsu programmas turpināsies. *Kim?* kontekstā mani interesē tas, ka arhīvs nav tikai arhīva pēce, bet tam ir pamatā konkrētas specifiskas izvēles. Ir daudz veidu, kā strādāt ar arhīviem. Katrai izvēlei ir savs konteksts un pamatojums. Sobrīd strādājam, lai Zentas Dzividzinskas arhīvu sakārtotu un tas neatgrieztos pēc tam atpakaļ noliktavā, bet gan kādā pētnieciskā institūcijā. Mēs arī gribam, lai attēstītie darbi nonāktu kolekcijās. ■

MAN NAV GANDRĪZ NEVIENAS BĒRNĪBAS BILDES!

ALISE TĪFENTĀLE

Zentas Dzīvdzīnska meita, māksla un fotogrāfijas vēsturniece, zinātnieks doktore mākslas vēsturē

Kā uztverat abu mākslinieču – Sofijas Tunas un Zentas Dzīvdzīnskas – sadarbību? Kas viņām ir kopīgs?

Mani bezgalīgi aizkustina Sofijas interese strādāt ar Zentas negatīviem un kopēt viņas darbus savā interpretācijā. Cik man zināms par Zentas radošo darbību fotogrāfijā, kura noritēja lielākoties 60. gados, ilgi pirms manas nākšanas pasaulē, viņu tajā saistīja attēlu uzņemšanas process. Darboties, būt klāt kādā sadzīves situācijā ar fotokameru, vienmēr kustībā, nemeklējot ideālo zelta griezuma kompozīciju. Tālais process līdz attēlam uz papīra – mazāk. No lielas daļas Zentas negatīvu nekad nav kopētas bildes. Laika trūkuma dēļ, arī resursi bija ierobežoti. Tagad Sofijai šeit Rīgā ir sava fotolaboratorija, kurā divus mēnešus rūpīgi darboties ar Zentas negatīviem, daudz no kuriem Zentai pašai tā arī nekad nebija spējis pārskatīt. Šī sadarbība ir ietīta un atvērta.

Kas ir tie šādi, ko atsedz kāda formāta izstādē, ja mēs domājam tieši par arhīva aktualizēšanu un pētīšanu, mākslinieces sievietes statusu tā laika mākslas vidē?

Kuratore Zanes Onckules iecerētais izstādes formāts, realizēts sadarbībā ar mākslinieci Sofiju Tunu un arhivāri Līgu Goldbergu, pozitīvai noskaņai aktualizē un izgaismo būtisku problēmu – māksliniecei arhīvu bēdīgu likteni Latvijā. It īpaši, ja māksliniece ir sievietē, darbojusies galvenokārt foto jomā, un viņas radošā darbība nav plaši pazīstama, jo attiecas pamatā uz 60. gadiem un skar ļoti privātas tēmas. Vēl jo vairāk, ja šī māksliniece ir izvēlējusies visai savrupu dzīvesveidu un nav bijusi sabiedrības redzeslokā. Tādai darbībai sabiedrības acis jau nav lielas vērtības, salīdzinot kaut vai ar fotogrāfiem, kuri aktīvi darbojušies presē vai bijuši rosīgi organizatoriskajā darbā un citās publiskās aktivitātēs. Turklāt foto materiāliem nepiemīt augsts kultūras prestižs, tos ir viegli izmest ārā kā nevērtīgus papīrus – cilvēkiem ir daudz lielāka cieņa pret gleznām un grāmatām.

Pētīt Latvijas fotogrāfijas vēsturi, esmu saskārusies ar daudziem gadījumiem, kad fotogrāfu radošais mantojums ir zudis, jo pēcnācējiem nav bijušas iespējas, līdzekļi vai vēlēšanās to uzglabāt. Kopš mammaš aiziešanas 2011. gadā viss viņas arhīvs – ne tikai fotogrāfijas, negatīvi un citi ar foto saistīti materiāli, bet arī grāmatas, dokumenti, piezīmes utt. – glabājas ietētā noliktavā. Šī izstāde sniedz iespēju ielūkoties vismaz tajā viņas arhīva daļā, kas attiecas uz fotogrāfiju, un dod cerību, ka varbūt tas atradīs mājvietu kādā atmiņas institūcijā, kurai ir piemēroti resursi foto materiālu pareizai glabāšanai un turpmākai izpētei.

Kas ir tas īpašais, kas atšķir Zentas Dzīvdzīnskas mākslu 60.–70. gadu Latvijas fotogrāfijas kontekstā?

Zentas radošā darbība būtiski atšķiras no tā, ko 60. gados fotomākslā darīja viņas kolēģi un laikabiedri. Pirmkārt, viņai bija mākslas izglītība, kas lielā mērā ietek-

CILVĒKIEM IR DAUDZ LIELĀKA CIENĀ PRET GLEZNĀM UN GRĀMATĀM

mēja viņas interesi par foto un vadīja viņu vizuālu un saturisku eksperimentu virzienā gan tēmu izvēlē, gan kadrējuma un kompozīcijā. Zentas mērķis fotogrāfijā bija iegūt, viņaspriekā, interesantus, neparastus, negaidītus attēlus. Šāda pieeja nebija īsti pieņemama 60. gadu fotomākslas vidē, kura bija visai konservatīva gan estētiskā, gan izteiksmes līdzekļu izvēlē un kura lielākoties veidojās ar fotoklubiem. Ne jau tikai Latvijā, bet arī daudzviet citur pasaulē, izņemot ASV, Rietumvāciju, Franciju un varbūt vēl dažas valstis, kur fotogrāfijas infrastruktūra bija attīstījusies straujāk un sniedza iespēju nodarboties radoši ar fotogrāfiju ārpus kluba un preses kontekstiem.

Otrkārt, Zentas radošā darbība centrējas ap tēmām, saistītām ar sievietes pieredzi – viņa daudz fotogrāfējis savas draudzēnes un pazīnas mākslinieces, bieži vien kopā ar bērniem, kā arī sievietes un bērnus savās dzimtas mājās. Turklāt Zentas fotogrāfijas netiecas idealizēt, izestētīt vai erotizēt sievietes tēlu, kā tas ir redzams lielākajā daļā tā laika fotomākslas darbu. Zentas fotogrāfijas bieži vien ir jūtams klātbūtnes un līdzdalības efekts. Daudzas fotogrāfijas no mūsdienu skatpunkta varētu raksturot kā vizuālu dienasgrāmatu, kas kā žanrs ir daudz tiešāks un mazāk populārs nekā, teiksim, poēma vai romāns.

Domāju, ka šo jemeslu dēļ Zentas darbība līdz šim ir palikusi praktiski nezināma un nesaprasta. Turklāt pretēji tiem viņas kolēģiem un laikabiedriem, kuri guvuši publiskumu panākumus un ievērību, Zenta nav tiekusies fotografēt savu laika slavenības, nav strādājusi presē un praktiski kopš 70. gadu sākuma nav piedalījusies foto dzīves notikumos. Līdz 1993. gadam viņa strādāja par mākslinieci inženierī un grafisko dizaineri organizācijā, ko sauca par kombinātu *Māksla*, un ar foto praktiski nedarbojās. Man pat nav gandrīz nevienas bērības bildes! Tikai 90. gadu beigās izveidojās uzstājkā, kuros par viņas foto darbiem uzstāzāja kuratori Inga Šteimane un Marks Alens Švēde, un tas rosināja atgriezties pie fotogrāfijas – gan pie sava arhīva pārskatīšanas, gan jaunu darbu radīšanas. ■

IZSTĀDE

Sofija Tuna un Zenta Dzīvdzīnska. *Es neko neatceros. Ienākot ZDZ izvairīgajā arhīvā* Laikmetīgās mākslas centrā Kim? līdz 12. septembrim

MĀKSLA / AFIŠĀ

- Sv. Pētera baznīca** Izstāde *Jāzeps Pigožņa balva Latvijas ainavu glezniecībā*, Reformāciojas laukums 1
- Mākslas salons Amlinor!** Vitas Lukšins izstāde *Pašportrets*, Kr. Valdemāra iela 69
- Latvijas Nacionālās vēstures muzejs** **Dauderu nodāja** Aleksandra Neberekiņa personālizstāde *Atmiņu krātuvēs elpa akvareļos*, Zāģeru iela 7
- Latvijas dzelzceļa vēstures muzejs** Agates Apkalnes izstāde *Etaga – Enlaka*, Uzvaras bulvāris 2a
- ISSP galerija** Voldemāra Johansona personālizstāde *Vētra neredz krāsu* (no 20.VIII), Marijas 13, k. 3, Borgia bazārs
- Latgales vēstniecība** Bors Romulda Gelkina izstāde *Konverģence*, Pāvela Ostapčeva izstāde *Grafika no skapija*, Pils iela 4, Rēzekne
- Laikmetīgās mākslas centrs Kim?** Izstāde *Es neko neatceros: ienākot ZDZ izvairīgajā arhīvā*, Sporta iela 2
- Raiņa un Aspazijas māja** Marijas Leinas gleznu izstāde *Krišu prieks*, Baznīcas iela 30
- Rīgas Porcelāna muzejs** Āra Segliņa personālizstāde *Apkrīt kvadrātam jeb Aizdomas par epigoniem!*, Kaļiņu iela 9/11
- Galerija Smiļka** Esteres Betijas Grāveres un Agneses Cemmes izstāde *Lūdzu, uzgaidiet!*, Eduarda Smiļka iela 34a
- Galerija 427** Oļes Vasiljevas izstāde *Laika tips*, Stabu iela 70
- Galerija Māksla XO** Grupas izstāde *Lietu klasā dzīvo*, Elizabetes iela 14

- Peldošais mākslas centrs** Noass Kirija Pantejejeva izstāde *5 istabas*, AB dambis 2
- Kultūras un atpūtas centrs Imanta** Ineses Kalniņas fotogrāfiju izstāde *Pār-Rīga*, Annīnmuļžas bulvāris 29
- Dekoratīvās mākslas un dizaina muzejs** Baltijas laikmetīgās keramikas izstāde *Creo ergo sum*, Skārnu 10/20
- Limbaži** Vides mākslas objektu instalācija *Durvis*, Stacijas iela 3a
- Aleksandra Čaka memoriālais dzīvoklis – muzejs** Heli Lāksoneņas izstāde *Paņēmi manu sirdi no plaukta*, Lāčplēša 48/B
- Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs** Izstāde *Iļģuociena stikls*, Izstāde *Arheoloģiskās lietas par Hanzas tirdzniecību Rīgā*, Paļasta 4
- Koncertzāle Čerāis** Ilzes Preisas izstāde *Mana tēpa*, Raunas iela 12
- Galerija RIXC** Kristas Dinteres un Ivo Taurina izstāde *Dzirās pieraksti*, Lenču iela 2
- Galerija Bastejo** Ivetas Vēcēnānes gobelēnu kolekcija *Dieva dārza puķītes*, Alksnāja iela 7
- Bolderājas filiālbibliotēka** Kultūras pasākumu programma *Vasara priežu dārzā*, Gaigalas iela 3
- Galerija Istaba** Arvida Priedlites personālizstāde *Skeiets skapi*, Krīšjāņa Barona iela 31b
- Latvijas Fotogrāfijas muzejs** Aivara Liepiņa izstāde *Man patīk dzīvot uz salas*, Mārstāju iela 8
- Privāto kolekciju muzejs Nellija** Jōras tēmas izstāde, Dzelzceļa iela 18, **Asari Kauguru kultūras nams un ārtelpa** Izstāde *Foto Marina 2021*, Raiņa iela 110, Kauguri
- Dubultu kultūras kvartāls** Izstāde *Foto Marina 2021*, Strēlnieku prospekts 30, Jaundubulti
- Raiņa un Aspazijas vasarnīca** Izstāde

- Foto Marina 2021** Majori
- Jūrmalas Kultūras un atpūtas centrs** fotoizstāde *Jūrmala*
- Jūrmalas Mākslas un kultūras centrs** kā vizuālais mākslas darbu pie jūras 2021
- Dubultu kultūras kvartāls 30/2, **Meža māja** Izstāde *Tēlniecība un tēlniecotība*
- Aspazijas māja** (līdz 24.VIII), Z. J. 18/20, **Dubulti Galerija Inno** izstāde *Jūras muzejs* Majori
- Bulduru izstāde** Valdis Būsis, Izstāde *Busi*, Izstāde *6. Jūrmalas* **Jūrmalas Brīvais Tagad**, Tiklu ielā, **Jūrmalas pilskalni** Izstādītāji: 3. s. konkursizstāde 29. Majori
- Liepājas koncertzāle** Izstāde *Jūrā pils*, Radio iela 8, **Rīgas Latviesi** Riannas Kalaiša, atmiņas līdz (20.09.2024) **Izstāžu telpa** šanās (līdz 20.09.2024) **Muzejs Rīgas Muzejs** Rigas Maģones, Albēniņa ielā 19 **Romana Sutācova muzejs** Mūžīgie svētki, Elizabetes ielā, **Latvijas Arhitektūras fabrikā** līdz 19. Pils iela 19
- Andreja Upīša mākslas atpūtas centru** darbu Brīvības ielā 38
- Latvijas Nacionālās vēstures muzejs** *Bēthovens*, Orķestris **Mākslas atpūtas centrs Imanta** Ineses Kalniņas fotogrāfiju izstāde *Pār-Rīga*, Annīnmuļžas bulvāris 29
- Ēkas ziemeļos** Ineses Kalniņas fotogrāfiju izstāde *Pār-Rīga*, Annīnmuļžas bulvāris 29
- Karēma Loft**, Zīgrīda Meļeroča **Mākslas galerija** Bērziņa personālizstāde *Jauna diena*, Rītiņģu ielā 2
- Galerija Romati** par šauru šķīta – sarkans. Zivju ielā 18 **Muzeju krātuvē** Skulptūru meža, tēlniecības nolik

Latvijas Nacionālās vēstures muzejs 2. stāvs Izstāde *Dzirās pieraksti* Dzirās pieraksti, Lenču iela 2 **4. stāvs** par šauru šķīta – sarkans. Zivju ielā 18 **Bijušās tekstilfabrikas teritorija** Ekspozīcija *Nākamā sezona*, C

ZUZEUM